

POSTANOWIENIE

Dnia 8 października 2020 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Anna Owczarek (przewodniczący)

SSN Marta Romańska

SSN Krzysztof Strzelczyk (sprawozdawca)

w sprawie z powództwa J. S. i I. S.

przeciwko P. T. i Towarzystwu Ubezpieczeń i Reasekuracji "(...)" Spółce Akcyjnej w W.

o zapłatę,

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym

w Izbie Cywilnej w dniu 8 października 2020 r.,

zażalenia strony pozwanej P. T.

na wyrok Sądu Apelacyjnego w (...)

z dnia 18 marca 2020 r., sygn. akt I ACa (...),

uchyla zaskarżony wyrok i pozostawia rozstrzygnięcie o kosztach postępowania zażaleniowego Sądowi, który wyda orzeczenie kończące postępowanie w sprawie.

UZASADNIENIE

Wyrokiem z dnia 18 marca 2020 r. Sąd Apelacyjny w (...) uchylił wyrok Sądu Okręgowego w K. z dnia 10 września 2019 r., którym ten Sąd po ponownym rozpoznaniu sprawy oddalił w całości powództwo J. S. i I. S. przeciwko P. T. i TuiR „(...)” S.A. w W. o zapłatę kwoty 384.349,59 złotych z odsetkami ustawowymi.

Sąd Okręgowy, uzasadniając oddalenie powództwa, podniósł, że powodowie nie wykazali, iż zachodzi adekwatny związek przyczynowy między odrzuceniem

apelacji wniesionej przez pozwanego P. T. działającego jako pełnomocnik powodów w sprawie VII C (...) prowadzonej przed Sądem Rejonowym a poniesioną szkodą, której upatrywali w utracie korzyści, jakie uzyskaliby z dzierżawy terenu.

Sąd Apelacyjny uznał, że uzasadnienie wyroku Sądu pierwszej instancji nie spełnia wymagań ówczasnie obowiązującego art. 328 § 2 k.p.c., a także że Sąd pierwszej instancji nie wykonał wiążących poleceń zawartych we wcześniejszym kasatoryjnym wyroku Sądu Apelacyjnego w (...) z 6 czerwca 2018 r. Sąd Apelacyjny wskazał obszernie, do jakich zagadnień powinien być się odnieść Sąd Okręgowy oraz że powinien był rozważyć dopuszczenie dowodu z opinii biegłego. W efekcie tych zaniechań Sąd Apelacyjny uznał, że doszło do nierozpoznania istoty sprawy w rozumieniu art. 386 § 4 k.p.c. usprawiedliwiającego uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania.

W zażaleniu na wyrok Sądu Apelacyjnego pozwany P. T. zarzucił naruszenie art. 386 § 4 k.p.c. albowiem Sąd pierwszej instancji odniósł się wyczerpująco do materialnej podstawy powództwa oraz wszelkich zgłoszonych przez powodów roszczeń.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Zażalenie zasługuje na uwzględnienie.

Przy rozpoznawaniu zażalenia przewidzianego w art. 394¹ § 1¹ k.p.c. na orzeczenie kasatoryjne sądu drugiej instancji Sąd Najwyższy bada jedynie to, czy sąd ten prawidłowo zastosował art. 386 § 2 lub § 4 k.p.c. Zgodnie z tymi przepisami, sąd drugiej instancji uchyla zaskarżony wyrok i przekazuje sprawę do ponownego rozpoznania jedynie w przypadku nieważności postępowania (§ 2), a może uchylić i przekazać sprawę do ponownego rozpoznania w razie nierozpoznania przez sąd pierwszej instancji istoty sprawy albo gdy zachodzi konieczność przeprowadzenia przez ten sąd postępowania dowodowego w całości (§ 4).

Zażalenie na orzeczenie kasatoryjne służy przeprowadzeniu kontroli, czy orzeczenie zostało prawidłowo oparte na jednej z wymienionych przesłanek, tj. czy powołana przez sąd odwoławczy przyczyna uchylenia odpowiada ustawowej podstawie. Przedmiotem badania przy rozpoznaniu takiego zażalenia jest istnienie procesowych podstaw wydania przez sąd drugiej instancji wyroku kasatoryjnego,

przy czym kontrolę o tak określonych granicach należy oddzielić nie tylko od oceny zasadności pozwu (wniosku) i apelacji, lecz także od merytorycznego badania stanowiska prawnego tego sądu. Prawdopodobnie merytorycznego poglądu prawnego sądu drugiej instancji, odnoszącego się do materii będącej przedmiotem sporu w rozpoznawanej sprawie, pozostaje zasadniczo poza zakresem kontroli zażalenkowej, z wyjątkiem oceny, czy miała miejsce nieważność postępowania. Przedmiotem oceny Sądu Najwyższego jest ewentualny błąd sądu odwoławczego przy kwalifikowaniu określonej sytuacji procesowej jako odpowiadającej powołanej przez ten sąd podstawie orzeczenia kasatoryjnego (por. postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 7 listopada 2012 r., IV CZ 147/12, OSNC 2013, Nr 3, poz. 41 i z dnia 5 czerwca 2014 r., IV CZ 27/14, nie publ., z dnia 30 stycznia 2014 r., IV CZ 118/13, nie publ.; z dnia 9 stycznia 2014 r., V CZ 77/13, nie publ., z dnia 19 grudnia 2013 r., II CZ 86/13, nie publ., z dnia 22 listopada 2013 r., II CZ 79/13, nie publ.).

W orzecznictwie Sądu Najwyższego przyjmuje się, że do nierozpoznania istoty sprawy dochodzi wówczas, gdy rozstrzygnięcie sądu pierwszej instancji nie odnosi się do tego, co było przedmiotem sprawy, gdy sąd zaniechał zbadania materialnej podstawy żądania albo merytorycznych zarzutów strony, bezpodstawnie przyjmując, że istnieje przesłanka materialnoprawna lub procesowa unicestwiająca roszczenie (zob. wyroki z dnia 9 stycznia 1936 r., C 1839/36, Zb. Orz. 1936/315, z dnia 9 stycznia 2001 r., I PKN 642/00, OSNAPiUS 2002, Nr 17, poz. 409, z dnia 5 lutego 2002 r., I PKN 845/00, OSNP 2004, Nr 3, poz. 46, z dnia 12 lutego 2002 r., I CKN 486/00, OSP 2003, Nr 3, poz. 36, z dnia 25 listopada 2003 r., II CK 293/02, nie publ., z dnia 24 marca 2004 r., I CK 505/03, nie publ.; z dnia 21 października 2005 r., III CK 161/05, nie publ., z dnia 16 czerwca 2011 r., I UK 15/11, OSNP 2012, nr 15-16, poz. 199 a także postanowienia z dnia 15 lipca 1998 r., II CKN 838/97, nie publ., z dnia 23 września 1998 r., II CKN 897/97, OSNC 1999/1/22, z dnia 3 lutego 1999 r., III CKN 151/98, nie publ., z dnia 9 listopada 2012 r., IV CZ 156/12, Lex nr 1231340; z dnia 26 listopada 2012 r., I CZ 147/12, nie publ. oraz z dnia 16 listopada 2012 r., III CZ 83/12 - nie publ., z dnia 6 lutego 2018 r., IV CZ 1/18, nie publ.). Podobnie w wyroku z dnia 26 stycznia 2011 r., IV CSK 299/10 (nie publ.) Sąd Najwyższy przyjął, że pojęcie "istoty sprawy", o którym mowa w art. 386 § 4 k.p.c., dotyczy jej aspektu materialnoprawnego i zachodzi w

sytuacji, gdy sąd nie zbadał podstawy materialnoprawnej dochodzonych roszczeń, jak też skierowanych przeciwko nim zarzutów merytorycznych, tj. nie odniósł się do tego, co jest przedmiotem sprawy uznając, że nie jest to konieczne z uwagi na istnienie przesłanek materialnoprawnych, czy procesowych unicestwiających dochodzone roszczenie.

Przenosząc te wskazania na grunt przedmiotowej sprawy należy przyjąć, że wbrew uzasadnieniu Sądu Apelacyjnego w sprawie nie doszło do nierozpoznania przez Sąd Okręgowy w K. istoty sprawy w rozumieniu art. 386 § 4 k.p.c.

Po pierwsze, nie można zgodzić się z poglądem, że uzasadnienie wyroku sądu pierwszej instancji nie zawiera wyjaśnienia przyczyn oddalenia powództwa. Sąd pierwszej instancji wyraźnie wskazał, że przyczynę tę stanowi brak wykazania przez powodów związku przyczynowego między dochodzonym roszczeniem a wskazaną szkodą ujmowaną jako utarta spodziewanych korzyści (*lucrum cessans*). Sąd Apelacyjny w swoim uzasadnieniu wyraźnie nie odrzucił tej koncepcji wskazując jedynie na nierozważenie wielu kwestii prawnych, co do których zobowiązał Sąd Okręgowy Sąd Apelacyjny w poprzednim wyroku kasatoryjnym.

Po drugie Sąd Apelacyjny nie wskazał na potrzebę odniesienia się do żadnych kwestii prawnych, które mogłyby świadczyć o braku rozpoznania sprawy przez Sąd pierwszej instancji. Jeśli Sąd Apelacyjny uznał, że należy odmiennie ocenić konsekwencje prawne odrzucenia apelacji wniesionej przez pozwanego lub szansę na uwzględnienie wniesionej przez niego apelacji nic nie stało na przeszkodzie, aby to uczynić, zwłaszcza że kwestie te nie wymagały prowadzenia jakiegokolwiek postępowania dowodowego, wobec niespornego w zasadzie stanu faktycznego sprawy. Kwestia wyjaśnienia takich lub innych zagadnień prawnych w uzasadnieniu wyroku nie może być zaś ujmowana w kategorii nierozpoznania istoty sprawy.

Po trzecie, nie jest zasadne kwalifikowanie jako przyczyny nierozpoznania istoty sprawy sytuacji, w której Sąd drugiej instancji uznaje za zasadne dopuszczenie dowodu z opinii biegłego z urzędu co do ustalenia wysokości poniesionej przez powodów szkody. Jeśli Sąd Apelacyjny uznaje potrzebę przeprowadzenia takiego dowodu w sprawie nie powinien z tego powodu uchylać

zaskarżonego wyroku, ale uzupełnić w niezbędnym zakresie postępowanie dowodowe przed sądem pierwszej instancji. Jak wiadomo potrzeba uzupełnienia postępowania dowodowego przez sąd drugiej instancji nie jest obecnie podstawą uchylenia wyroku sądu pierwszej instancji do ponownego rozpoznania (art. 386 § 4 k.p.c.).

Po czwarte, nie bez znaczenia jest, że w niniejszej sprawie doszło już raz do uchylenia wyroku Sądu pierwszej instancji i przekazania sprawy do ponownego rozpoznania. W związku z tym Sąd Apelacyjny powinien z ostrożnością korzystać ze swojego uprawnienia do orzekania kasatoryjnego. W przeciwnym razie może narazić strony postępowania na zbędną zwłokę przy rozpoznaniu sprawy.

Powyższe nie zmienia jednak podstawowej przyczyny uchylenia zaskarżonego wyroku, jaką jest brak nierozpoznania istoty sprawy przez Sąd pierwszej instancji.

Mając powyższe na uwadze Sąd Najwyższy orzekł jak w sentencji (art. 398¹⁵ § 1 w zw. z art. 394¹ § 3 k.p.c.).